

GRČIJA (3.000 l. pr.Kr. ; 500 – 600 l. najvišji razvoj (zibelka evropske civilizacije))

- **SEVERNA** (Tesalija, Epir)
- **SREDNJA** (Atiku z **ATENAMI**, Beocija s **TEBAMI**)
- **JUŽNA** (Peloponez, mesto **SPARTA**)

naselili so tudi otoke v Egejskem in Jonskem morju

ustanovili so okoli 400 polis (mestne državice)

v 3 tisočletju pr.Kr. so se razvili dve veliki kulturi:

- *Kretska*
- *Mikenska*

❖ *Kretska kultura (KRETA):*

- v bronasti dobi najpomembnejše egejsko središče
- vladale močne družine (bogataši)
- glavna gospo. panoga **TRGOVINA** (v Sredozemlju ustvarili pomorski monopol)
- največji razcvet Krete v 16. in 15. stol. Pr.Kr.

❖ *Mikenska kultura (MIKENE):*

- okoli l. 1600 pr.Kr.
- najmočnejša od držav
- vrhunec po letu 1450 pr.Kr., ko so Ahajci osvojili Kreto

PROPAD : okoli l 1150 pr.Kr. so s severa udrli Dorci in uničili mikensko kulturo. V Grčiji se začne obdobje temnega veka.

TROJA – tretje kulturno središče bronaste dobe v Grčiji

- naseljeno okoli 3200 pr.Kr.
- severovzhodni del Male Azije na hribu Missonk južno od Dordavel
- mesto je imelo izjemno strateško lego saj je nadzorovalo trgovske poti med Evropo in Azijo
- vrhunec moči v 2. tisočletju pr.Kr.
- l 1184 pr.Kr. so Trojo napadala združena ahajska kraljestva
- močno razvita kultura

HOMERJEVA GRČIJA:

JONCI:

- čas: od 8. stol. naprej
- kraj: pokrajina Atika in otok Evboja

EOLCI:

- kraj: na S v Tesaliji, na J pa otok Lesbos in S obalni pas Male Azije; pomembne TEBE

DORCI:

- čas: 12. stol. pr.Kr.
- kraj: peloponeški polotok, Kreta, Rodos, južni obalni pas Male Azije

POLIS

- nastajale so ob vzpetinah
- najprej v Mali Aziji v 8. stol. pr.Kr.
- veliko jih je nastalo z združenjem majhnih naselij
- postale so središče upravnega, političnega, pravosodnega in verskega življenja

OBLIKE VLADANJA:

- **KRALJEVINA** – kraljeva oblast je v času polis oslabela, upravne naloge je prevzemalo ljudstvo
- **ARISTOKRACIJA** – namesto kralja se uveljavlja plemstvo, moč so si povečevali s prisvajanjem zemlja na račun malih kmetov, sčasoma povečajo tudi politično moč, l 682 pr.Kr. so odpravili kralja
- **OLIGARHIJA** – vladavina majhnega kroga finančnih ali zemeljskih gospodarjev; po načinu vladanja zelo podobna aristokraciji
- **TIRANIJA** – na oblasti tirani, ki so na oblast prišli s silo in z praznimi obljubami, niso se hoteli umakniti
- **DEMOKRACIJA** – vladavina ljudstva

VELIKA GRŠKA KOLONIZACIJA – naseljevanje na novo ozemlje

- številne polis v Sredozemlju
- čas ugodnih političnih razmer; Grkov ni oviral nihče razen Feničanov in Etruščanov

VZROKI:

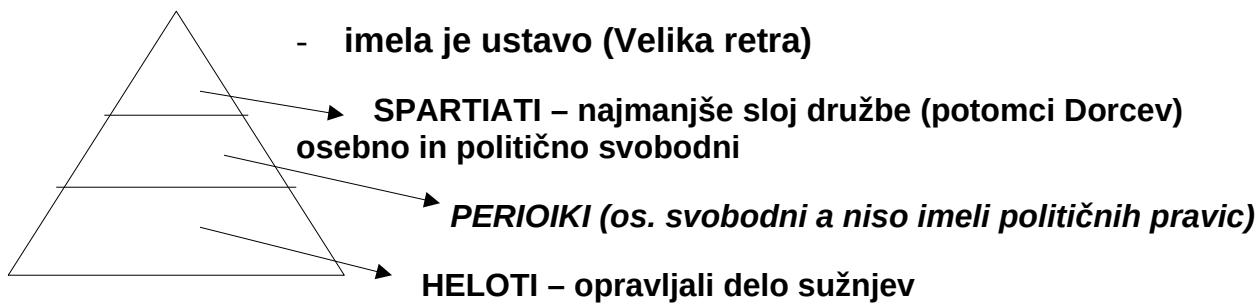
- hitra rast prebivalstva, ki so preprečevali
- politični nemiri
- nastali dve politični stranki (ARISTOKRATSKA IN LJUDSKA)
- državljanske vojne: rešili so jih lahko le z preseljevanjem ali izgonom ene od strank
- **SOCIALNE STISKE:** povečevanje plemiške posesti na račun malih kmetov, lakota, revščina in prezadolženost

SMERI:

- v zahodno Sredozemlje (Sicilija, Jadranske obale, kasneje še obale južne Francije in Španije)
- Velika Grčija – obale J Italije in Sicilije
- severovzhodno Sredozemlje (Halkidiko) in ob Črnem morju (ti. Gostoljubno morje) – v 7. stol. pr.Kr. ; Bizanc, Trapezunt, Odessos, Olbija
- obale Jadranskega morja (Hvar, Vis, Korčula)
- J Sredozemlje: Egipt (Naukratis), Libija (Kirena)
- **POSLEDICE:**
- trgovina s Sredozemskimi narodi
- novo znanje je kultura, abeceda, vera, denarno gospodarstvo, enakost v kolonijah

SPARTA (9. st. pr.Kr.)

- dorsko mesto na J Peloponeza
- ugodna strateška lega
- poljedelstvo in živinoreja
- nastala z združitvijo petih Dorskih vasi
- imeli so več vojn z Mesenijo
- v 8. stol. pr.Kr. je bila Sparta že vojaška država
- imela je ustavo (Velika retra)

PELOPONEŠKA ZVEZA

- okoli l. 550
- Sparta je sodelovala z državami in si tako izboljšala položaj z zavezništvi
- postali so velesila
- zavezniki so ohranili notranjo samostojnost, v primeru vojne nevarnosti so bili dolžni poslati vojaško pomoč vojski pa je poveljevala Sparta; s tem so nadvladali Peloponezu do 5. stol. pr.Kr.

ATENE

- nastale v 7. stol. pr.Kr.
- pokrajina Atika
- obrt in trgovina, rudnik srebra in veliko marmorja
- pomembno 6 km oddaljeno pristanišče Pirej
- sprva na čeli kralj, nato ga je začelo omejevati plemstvo, zatem so ga leta 682 odstavili. Na njegovo mesto so nato postavili devet arhontov (državni uradniki), tako so Atene postale ARISTOKRATSKA REPUBLIKA
- z reševanjem problemov kot so revščina in velika zadolženost kmetov ter neenotnost med slojema se je razvijala atenska demokracija

Drakon je prvi napisal zelo stroge zakone , ki pa niso rešili zapletenih razmer. Nato je na oblast prišel Solon in je takoj spisal kmetijske in politične reforme:

- črtal dolgove in prepovedal zadolževanje za osebno svobodo
- vse, ki so zaradi dolgov končali v suženjstvu je odkupil z državnim denarjem
- zemljiški maksimum
- razdelil prebivalstvo po premoženju v štiri razrede (timokracija)

POSLEDICE REFORM:

- *zmanjšal moč aristokracije*
- *človek je napredoval gleda na sposobnost ne zaradi privilegijev*
- *trudil se je za razvoj trgovine in obrti*
- *reformiral je merski sistem, s tem, da ga je pridružil evbojsko – jonskemu in s tem približal Atene razvitejšemu delu grškega sveta*

PIZISTRAT – TIRANIJA

S Solunovimi reformami večina ni bila zadovoljna. Tako je prišlo do tekmovanja med tremi strankami: POLJANSKA, OBMORSKA IN GORJANSKA; slednjo je vodil Pitistrat, ki je uvedel tiranijo l. 560 pr.Kr., bil je blag tiran, podprl Solunov sistem, pospeševal umetnost in literaturo, vendar l. 510 pr.Kr. odpravijo tiranijo (Kristen).

Kristen je spet začel uvajati demokracijo, odpravil je Solunovo razdelitev, vsi državljani enakopravni

ostrahizem – črepinjska sodba

GRŠKO PERZIJSKE VOJNE

- v 6. stol. pr.Kr. se je v Mali Aziji vedno hitreje krepila Perzija
- Jonci so imeli občutek prevelike podrejenosti, zato je leta 500 pr.Kr. izbruhnil Jonski upor v Miletu. L. 494 pr.Kr. so Perzijci zavzeli Milet in ga porušili, ker pa so Milet podpirali tudi Grki so se Perzijci odločili napasti Grčijo
- leta 492 pr.Kr. so Perzijci pol Mardonijevim vodstvom prvič neuspešno poizkusili osvojiti Grčijo.
- l. 490 pr.Kr. so perzijci ponovno napadli in se izkrcali na Maratonskem polju, da bi obračunali z Atenami in ponovno so bili premagani. Sledile so priprave na nov spopad.
- le ta je prišel 10 let pozneje, torej l. 480 pr.Kr., ko so Perzijci ponovno napadli, prvo obrambno linijo so Grki postavili pri TERMOPILAH, kjer je prišlo do izdaje in tako so Perzijci lahko obkolili Grke in jih prisilili k begu, ampak le na kopnem. Na morju pa so bili zmagovalci Grki ji so z manjšimi, okretnjšimi ladjami porazili Perzijce pri otoku SALAMINI, tako so se morali Perzijci umakniti in se ponovno pripraviti na nov napad.
- l 479 pr.Kr. je prišlo do ponovnega spopada pri PLATAJAH, Perzijci so bili ponovno poraženi, kot še enkrat istega leta, ko so perzijsko ladjevje ponovno porazili Grki pri MIKALI.
- Tako so Grki prisilili Perzijce k umiku iz Evrope

VZROKI IN POSLEDICE GRŠKE ZMAGE:

Grška vojska je bila notranje homogenejša, bolje opremljena; Grki so se borili za svojo svobodo.

Perzijci pa so se borili za kralja in zato se niso borili po vseh svojih močeh

ZLATA DOBA ATEN

Šparta – najmočnejša kopenska sila

Atene – najmočnejša pomorska sila

I 477. pr.Kr. – ustanovili Delsko – Atiško zvezo (sklenili so da se bodo za vse večne čase borili proti Perziji)

PERIKLEJ – DOBA DEMOKRACIJE:

- **politične pravice so imeli tudi najnižji sloji – teti**
- **oblast prevzela ljudska skupščina in svet petstotih**
- **nobena uradniška služba ni trajala več kot eno leto; uradniki so določeni z žrebom**

SLABOSTI:

- o *ni imel osrednje oblasti*
- o *pojavi so se demagogi (politiki, ki so z sladkimi besedami vodili ljudi, gleda na trenutno razpoloženje a niso imeli pogleda v prihodnost)*
- o *političnih pravic niso imeli tujci, sužnji in ženske*
- o *le 20% ljudi je vključenih k demokracijo*

Spopad med Atenami in Sparto

- **poslabšani odnosi med Sparto in Atenam**
- **prvi so na kopnem napadli Spartanci, njihovi zavezniki so bili združeni v Peloponeški zvezi; Atene in njeni zavezniki pa v Delsko – Atiški zvezi. V Atenah je izbruhnila kuga in zato so morali skleniti mir.**
- **415 pr.Kr. so Atenci obkolili Sicilijo, vendar se je moral vodja Atencev vrniti domov, na poti pa je prestopil k Špartancem. Špartanci so tako obkolili Atene in jih dokončno premagali**
- **I 404 pr.Kr. so morali Atenci porušiti "dolgi zid", ki je povezoval Atene s pristaniščem Pirej, izgubili so vse posesti, morali so predati vse ladjevje, razpustiti Delsko – Atiško zvezo in se vključiti v Peloponeško zvezo. Primorani so bili sprejeti OLIGARHIJO.**
- **Peloponeške vojne so oslabile Grški svet in to so izkoristili Makedonci in ga zasedli**